

Motion till riksdagen 2023/24:2868

av **Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S)**

med anledning av skr. 2023/24:122 Riksrevisionens rapport om läkemedelsförskrivningen – statens styrning och tillsyn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en ny läkemedelsutredning med uppdrag att bl.a. se över statsbidraget för läkemedelsförmånerna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en tidsplan för hur Riksrevisionens övriga slutsatser och bedömningar ska omhändertas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen har i den aktuella skrivelsen redogjort för sina bedömningar med anledning av Riksrevisionens rapport *Läkemedelsförskrivningen – statens styrning och tillsyn* (RiR 2023:23). Riksrevisionens övergripande slutsats är att styrningen och tillsynen inte är effektiv. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att föra över statsbidraget för läkemedelsförmånerna till det generella statsbidraget för kommunalekonomisk utjämning. Vidare rekommenderar Riksrevisionen regeringen att förtydliga tillsynsansvaret för felaktigt användande av läkemedelsförmånerna, att utreda hur felaktig användning av läkemedelssubventioner kan hindras och hur regionerna kan ersättas för felaktiga utbetalningar samt att förtydliga reglerna för tilldelning och indragning av arbetsplatskoder. Riksrevisionen rekommenderar också att regeringen ger Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) möjlighet att använda ytterligare uppgifter om förskrivningar för tillsynen av läkemedelsförskrivarna. Slutligen rekommenderar Riksrevisionen regeringen att se över handläggningstiderna vid Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd

(HSAN) alternativt att ge Ivo möjlighet att dra in eller begränsa förskrivningsrätten interimistiskt under en pågående tillsyn.

Regeringen välkomnar granskningen och instämmer i huvudsak i Riksrevisionens iakttagelser. När det gäller rekommendationen att ändra statsbidragets konstruktion anser regeringen att frågan behöver analyseras ytterligare och anger att frågan bereds i Regeringskansliet. När det gäller Riksrevisionens övriga rekommendationer anger regeringen att man i närtid avser att återkomma med förslag till insatser på området.

Statens styrning och tillsyn ska främja en effektiv läkemedelsanvändning

Socialdemokraterna välkomnar Riksrevisionens rapport och den aktuella skrivelsen. Statens styrning och tillsyn ska främja en kostnadseffektiv läkemedelsanvändning, inte minst för att undvika att läkemedelskostnader tränger undan annan hälso- och sjukvård. Med tanke på de senaste årens kraftigt ökade kostnader för läkemedel är det prioriterat att säkerställa att samhällets strukturer främjar en kostnadseffektiv förskrivning.

Det behövs en ny utredning av statsbidraget för läkemedelsförmånerna

Ett viktigt verktyg är i detta avseende statsbidraget för läkemedelsförmånerna. Statsbidraget syftar till att stödja regionerna samtidigt som det ska ge incitament att hålla läkemedelsutgifterna nere. Konkret fungerar det så att när läkemedel expedieras på apotek så betalar patienten endast s.k. egenavgift upp till ett kostnadstak. Apoteket får sedan ersättning för skillnaden mellan priset och egenavgiften från den region där patienten är folkbokförd. Regionerna får sedan i sin tur statsbidrag från staten, vilket dock är frikopplat från regionens egna kostnader. Statsbidraget utgår i stället från en prognos från Socialstyrelsen, varefter det fördelas schablonmässigt utifrån regionens befolkningsstruktur (ålder, kön, civilstånd, sysselsättningsstatus, inkomst och boendetyper). Ytterst bestäms statsbidragets storlek och fördelning i överenskommelser med SKR. Tanken är att regionerna genom denna konstruktion ska ges incitament att hålla nere läkemedelskostnaderna eftersom regionens egna utgifter inte påverkar statsbidraget. På aggregerad nivå erhåller dock regionkollektivet i praktiken automatisk kompensation för ökade läkemedelskostnader genom att de totala kostnaderna för läkemedel påverkar nästkommande års statsbidrag. För regionerna innebär det en slags riskdelning för situationer då framför allt nya kostsamma läkemedel eller behandlingar introduceras.

Riksrevisionens slutsats och bedömning är att dagens ordning bör avskaffas och att regionerna i stället bör kompenseras via det generella statsbidraget för kommunal-ekonomisk utjämning. Myndigheten menar att detta var den ursprungliga intentionen när statsbidraget infördes och att en överföring skulle ge regionerna bättre planeringsförutsättningar. Riksrevisionen anser inte att det är motiverat att staten automatiskt bär framtida kostnadsökningar vad gäller läkemedel utan att det är tillräckligt att staten följer kostnadsutvecklingen och har en ordning för att kunna justera det generella bidraget när så är motiverat.

Regeringen anger i skrivelsen att den anser att frågan om statsbidragets konstruktion behöver analyseras ytterligare. Frågan om statsbidragets konstruktion var föremål för den större läkemedelsutredning som lämnade sina förslag 2018 (SOU 2018:89) men har inte lett till lagstiftning. För närvarande analyserar Regeringskansliet, SKR och TLV tillsammans förutsättningarna för nya förslag.

Socialdemokraterna anser att det behövs en ny läkemedelsutredning med uppdrag att bl.a. se över statsbidraget för läkemedelsförmånerna. En sådan utredning behöver ta ett bredare grepp kring hur läkemedel tillhandahålls till patienter, vårdgivare och apotek liksom kring vilket kostnadsansvar som bör falla på staten och hur prispförhandlingar och rekommendationer kan effektiviseras och förbättras. Målet bör vara en kostnads-effektiv modell med jämlik tillgång till läkemedel i hela landet där läkemedlens potential till förbättrad hälsa i hela befolkningen framtidssäkras.

En tidsplan för Riksrevisionens övriga slutsatser och bedömningar

Utöver frågan om statsbidraget för läkemedelsförmånerna lämnar Riksrevisionen också ett flertal andra förslag, bl.a. vad gäller att förtydliga tillsynsansvaret för felaktigt användande av läkemedelsförmånerna, att utreda hur felaktig användning av läkemedels-subventioner kan hindras och hur regionerna kan ersättas för felaktiga utbetalningar samt att förtydliga reglerna för tilldelning och indragning av arbetsplatskoder.

Riksrevisionen rekommenderar också att regeringen ger Ivo möjlighet att använda ytterligare uppgifter om förskrivningar för tillsynen av läkemedelsförskrivarna.

Slutligen rekommenderar Riksrevisionen regeringen att se över handläggningstiderna vid HSAN alternativt att ge Ivo möjlighet att dra in eller begränsa förskrivningsrätten interimistiskt under en pågående tillsyn.

Regeringen anger att man ”i närtid” avser att återkomma med förslag till insatser på området för dessa slutsatser och förslag.

Socialdemokraterna välkomnar regeringens besked men anser att det behöver förtydligas med en tidsplan. Regeringen bör snarast återkomma med en sådan till riksdagen.

Fredrik Lundh Sammeli (S)

Yasmine Bladelius (S)

Karin Sundin (S)

Dzenan Cisija (S)

Mikael Dahlqvist (S)

Anna Vikström (S)

Marcus Wennerström (S)